

JÁN RIAPOŠ • EVA BACIGALOVÁ

Mal som (vždy) šťastie

JÁN RIAPOŠ • EVA BACIGALOVÁ

Mal som (vždy) šťastie

Bratislava 2014

© Ján Riapoš • Eva Bacigalová, 2014

Vydalo © vydavateľstvo Forza Music s.r.o. v roku 2014

Fotografie © Roman Benický; prebal – foto E. Bacigalovej © Noro Mészáros

Grafická úprava a obálka © Eva Kovačevičová-Fudala

ISBN 978-80-89359-68-4

OBSAH

<i>Táto kniha vznikla zo zvedavosti... (Eva Bacigalová)</i>	• 6
Vianoce sme mali, keď stará mama doniesla darčeky zo západného Nemecka	• 7
Pravidlá sú na to, aby sa dodržiavali	• 22
Rozchádza sa so mnou preto, že idem na vojnu?	• 32
Za príchod demokracie som musel zaplatiť privysokú cenu	• 40
Neviem, kto mi zachránil život	• 55
Ležať na posteli len s vlastnými myšlienkami je cesta do pekla	• 75
Ste podnikateľ? Tak sa postarajte sám o seba!	• 82
Ak o moju nohu uhasíte cigaretu, nebudem to cítiť	• 94
Vozičkárske know-how	• 121
Nič sa nemení, iba spôsob prepravy	• 135
Veroniku Vadovičovú pozná miliarda ľudí	• 149
Chodili sa na mňa pozeráť, či ešte žijem	• 164
Jedenásť slovenských paralympiád	• 178
Prepravili sme koňa do Číny, zvládneme aj dva vozíky pre každého	• 187
Ak si niekto myslí, že jeho šťastie príde „zajtra“, veľmi sa mýli	• 195
Don't marry, be happy	• 211
Konečne budujem svoj domov	• 227

Táto kniha vznikla zo zvedavosti. Než sme sa s Ľankom Riapošom do jej písania pustili, poznali sme sa len pár mesiacov, a aj to iba oficiálne. Napriek tomu som ho nevedela dostať z hlavy. ☺

Kládla som si otázku: Ako to, že on, človek pripútaný na vozíček, je taký vyrovnaný, pokojný, optimistický, veľkorysý, akčný, pevne ukotvený v sebe a ešte aj „rozbehaný“ workoholik? Odkiaľ čerpá silu a tvorivosť? Prečo sa nikdy nikam neponáhľa, no všetko stíha? Veľmi som to chcela zistiť. A ako sa to dozviem? Predsa tak, že spolu napíšeme knihu!

Ľán Riapoš súhlasil a dostala som od neho odpovede na všetky otázky. Ba aj niečo navrch. V tejto knihe preto nenájdete len jeho osobný príbeh, ale aj návod na to, ako aj v najväčšom trápení nájsť nový začiatok. Pretože, a to už citujem svojho respondenta, nie okolnosti, no naše reakcie na ne ovplyvňujú náš život.

Prieskumy verejnej mienky v Austrálii nedávno odhalili, že osobnosťami, ktorých má väčšina ľudí v úcte, nie sú slávni herci, speváci, vedci či štátnici, ale tí, ktorí zvládli svoj ťažký údel so zdvihnutou hlavou. Nie som Austrálčanka, no už viem, že osudná nehoda Ľánovi Riapošovi síce zlomila stavce, no nezlomila jeho ducha a vôľu bojovať.

EVA BACIGALOVÁ

VIANOCE SME MALI, KEĎ STARÁ MAMA DONIESLA DARČEKY ZO ZÁPADNÉHO NEMECKA

Narodili ste sa v Heľpe, ste teda priam írečitý Stredoslovák, no na vašej čistej slovenčine to vôbec nepoznať. Život na Horehroní vás v tomto smere nepoznačil?

Ani nie, no možno to bude tým, že som z domu odišiel už ako veľmi mladý, mal som len trinásť rokov. Rodinná vetva po mojej mame bola navyše nemecká, boli to baníci, ktorí sa z Nemecka prisťahovali do Dobšinej. Tam sa narodila moja prastará mama aj stará mama. Tá sa potom presťahovala do Pohorelskej Maši, kde sa narodila mama, no a tú si vzal môj otec, ktorý pochádzal z Heľpy. Obaja boli zamestnaní, a keď som bol celkom malý, dokonca aj moja stará mama ešte pracovala. Najviac času som tak trávil s prastarou mamou, ktorá do nás s bratom hustila nemčinu.

Tak preto ste nechytli horehronský akcent?

Asi. Dokonca si našu mamu raz zavolali do školy, aby ju upozornili, že sa medzi sebou rozprávame po nemecky a že nemčinu by nás učiť nemala. Vraj, kam by sme došli? Učiť sa predsa treba ruštinu! Asi ju to trochu vystrašilo, lebo doma potom už s nami všetci hovorili len po slovensky.

V sedemdesiatych rokoch to bol, bohužiaľ, celkom štandardný postup, že všetky iné jazyky boli podozrivé. Učitelia boli už potom spokojní? Nebonzovali, keď ste sa preriekli a hovorili po nemecky?

Mali sme výhodu, že priamo v Heľpe ich veľa nebývalo, do školy dochádzali z Banskej Bystrice či Brezna, mnohí ani nevedeli po heľpiansky „hva-reť“. Ak sme náhodou zabehli do nárečia, hneď nás napomínali.

Spomenuli ste brata, koľko máte súrodencov?

Sme dvaja, ja a Vlado. Brat je odo mňa starší o štyri roky, ročník 1964.

Starší súrodenci väčšinou dostanú tých mladších na starosť a dosť ich to otravuje. Aj mne rodičia prízvukovali, že ako najstaršia mám byť zodpovedná za svorku menších detí zo širšej rodiny, nebolo to ktovieaké detstvo! Ako to bolo u vás? Musel vás Vlado občas nedobrovoľne strážiť?

My sme boli iný prípad. Hoci je medzi nami rozdiel len štyri roky, akosi sme sa vždy míňali. Každé ráno prastará mama vypravila mňa do škôlky a Vlada do školy, takže sme neboli spolu. Krátke obdobie sme potom chodili na tú istú školu, lebo mne ako septembrovému zle vychádzali roky a do prvej triedy som nastúpil ešte ako päťročný. Vtedy to bolo dosť nezvyčajné. Na základnú školu sa navyše chodilo len osem rokov, takže som ju skončil v trinástich.

A vzápätí ste opustili rodnú Hľpu. V škole to však majú práve mladší súrodenci celkom komfortné, lebo v prípade akejkolvek hrozby môžu na obranu zavolať rešpektovaného brata z vyššieho ročníka. Pomáhal vám Vlado v takýchto krízových situáciách?

Ani to u nás nefungovalo, lebo sme boli v dvoch rôznych školách. Prvý stupeň bol v úplne inej budove ako druhý a tie budovy boli od seba vzdušnou čiarou možno aj kilometer. Vlado bol jednoducho vždy niekde inde. Keď v roku 1978 odišiel na strednú školu do Zvolena a chodieval domov už len na víkendy, zostal som sám. Krátko nato, v roku 1982, som z domu odišiel aj ja. S Vladom sa naše cesty už nikdy nespojili tak, aby sme boli dlhšie spolu. Naše detské spolužitie bolo krátke, ale intenzívne.

Akú spravil povesť Riapošovcom na škole?

Myslím, že dobrú.

Dávali vám ho rodičia alebo učitelia za vzor?

Rok 1968 bol výnimočný pre Slovensko, ale aj pre malú Hľpu. Napadli nás vtedy Rusi, no prišla aj silná generácia ľudí, ktorí sa práve v šesťdesiatom ôsmom narodili. Len v Hľpe, malej dvojtisícovej obci, prišiel vtedy

na svet Milan Fiľo, neskôr majiteľ Ecoinvestu, Jožo Oravkin, budúci spolu-majiteľ Penty a Ján Riapoš, budúci predseda Slovenského paralympijského výboru. Obaja boli moji spolužiaci. S Milanom som vyrastal na jednom futbalovom ihrisku, on bol brankár a obranca.

No pekné, hneď ďalší dvaja adeпти na vzor pre Riapoša!

Jožo bol úplne extrémny prípad. Nie brata, ale jeho mi učitelia dávali za vzor. Oravkin bol vzorom pre celú helpiansku školu, vyhrával jednu za druhou olympiády vo fyzike, v matematike, v ruštine. Celé detstvo som teda skôr počúval výčitky, prečo sa neučím tak, ako Jožo Oravkin. ☺ Vrazil som mame, že s ním ma nemôže porovnávať, takí ľudia ako on sa rodia raz za sto rokov. Jožo mal fakt neuveriteľný mozog už na základnej škole. Pamätám sa, ako nám triedna učiteľka, pani Želmíra Klajbanová, hovorila o jeho famóznom úspechu, keď sa prepracoval až na celosvetovú olympiádu v ruštine. Predsedníčka poroty vraj vstala, podala mu ruku a dojatá povedala, že tak krásne nehovoria ani Rusi v Rusku, ako rozpráva Jožo Oravkin z Helpy. Nakoniec v Moskve aj vyštudoval, naučil sa tam po perzsky a presunul sa do sféry diplomacie. Pôsobil tuším v Iráne alebo Iraku, potom sa dal na biznis.

Helpianska základná škola sa teda naozaj má čím chváliť, a to hovoríme len o silnom ročníku 1968. Viem si však predstaviť, že pre Oravkinových spolužiakov to asi nebola až taká pohoda, keď sa stále hlásil a vždy všetko vedel. Ako ste znášali geniálneho konškoláka? Bol „v kolektíve obľúbený“?

Samozrejme nás pravidelne s Jožom stále konfrontovali, no ja som s ním vždy vychádzal veľmi dobre. Je len o pár dní starší odo mňa, aj jemu zle vychádzali roky. Mne sa však už vtedy darilo v športovej oblasti, čo možno pre zmenu trochu šťvalo jeho. Bol síce veľmi dobre disponovaný aj fyzicky, no na telesnej som mal vždy navrch.

Zostali ste s ním v kontakte, aj keď ste po skončení základnej školy Helpu opustili?

Sme v kontakte stále. Nie každý deň, no permanentne. Vlastne sme spolu od našich piatich rokov. Jožo Oravkin bol jeden z mála ľudí, ktorí za mnou prišli po úraze do Kováčovej a priniesol mi – to si pamätám ako

dnes – knihu Hlava XXII. Bola to ťažká kniha, nemyslím obsahom, ale váhou, vtedy som ju ani nevedel poriadne udržať v rukách. A Jožo mi povedal: „Keď ju prečítaš, už bude dobre.“

Mal na mysli odkaz tej knihy? Dala sa parafrázovať na vašu situáciu krátko po nehode?

O to mu asi nešlo. Skôr o to, že príde čas a ja ju dokážem v rukách udržať. Aspoň tak som vtedy čítal tú jeho poznámku. Opýtal som sa ho na to asi po pätnástich rokoch od úrazu, no on si už tú situáciu nepamätal. Nepamätal si detaily toho stretnutia tak ako ja.

Jožo Oravkin bol školské eso, ale aký ste vy boli žiak, keď ste chodili na základnú školu?

Ťažko hodnotiť sám seba, no ak by sme sa pozreli na známky, dostával som jednotky, dvojky a trojky. Radil som sa medzi priemerných.

To sú celkom pekné známky, ale Oravkina ste s nimi asi neohrozovali. Sedenie nad školskými učebnicami vás nebavilo?

Vtedy som sa radšej venoval športovým aktivitám ako učeniu. Netreba však zabúdať na to, že koncom sedemdesiatych rokov veľa vecí fungovalo úplne inak ako dnes. Keď sme sa vrátili zo školy, museli sme doma robiť – bolo treba narúbať drevo, pokosiť trávu, postarať sa o sliepky a prasatá. Potom prišli na rad úlohy a až potom ma prastará mama pustila von. Samozrejme s bratom sme sa tento systém pravidelne pokúšali obísť, a čo najskôr z domu zdrhnúť. Cez víkend sme väčšinou rýchlo porobili, čo bolo treba, a už aj utekali za kamarátmi. Večer sme potom pravidelne nestíhali napísať úlohy, lebo sa zhaslo a muselo sa ísť spať.

Poznám tento režim celkom dôverne, fungoval v tom istom čase u mojich starých rodičov. O siedmej sa začínali správy v televízii, takže sa bez diskusií muselo zhasnúť svetlo v izbe a kto nestihol spraviť, čo bolo treba, mal smolu. Opisovali ste potom od spolužiakov v škole cez prestávku?

Poznáte niekoho, kto neopisoval?

Ja napríklad!

Ani ťaháky ste nepoužívali?

Aj to sa počíta?

Samozrejme. Aj my sme museli byť solidárni, takže niekedy som opisoval ja a inokedy zas spolužiaci odo mňa. Stará mama sa ma pokúšala k dobrým známkam motivovať finančne a sľúbila mi, že ak prinesiem zo školy jednotku, dostanem jednu korunu. Tie peniaze mi v skutočnosti nedávala, len mi ich akože šetrila.

Čiže nešli do hlineného prasiatka, ale už vtedy ste mali niečo ako virtuálne konto...

Áno, myslím, že je to úplne presné. Pravidelne mi oznamovala, koľko mám na ňom peňazí, a keď som si chcel ísť kúpiť zmrzlinu alebo žuvačku Pedro, tak mi z neho dávala. Na taký Polárkový sneh som však musel prinieť veľa jednotiek, čo sa nie vždy darilo, a tak som už na základnej škole cez prázdniny chodieval s otcom na brigády, aby som si privyrobil. Boli to rôzne pomocné práce v lese, kosili sme, sadili stromčeky alebo robili prezávku. Mal som možno desať rokov, no už som vedel robiť s pílou, kosou či sekerou. A ak som si chcel zarobiť povedzme na lyže, musel som pracovať celé prázdniny.

Na Horehroní patria lyže do základnej výbavy každého chlapca, veď zimu tam máte aj šesť mesiacov v roku. Čo je asi náročné ekonomicky, ale to vás ako dieťa netrápilo. Mimochodom, nemohli ste si tie lyže vypýtať, čo ja viem, za dobré vysvedčenie?

Moji rodičia postavili dom v šesťdesiatom ôsmom, keď som sa narodil. Investovali doň všetko, čo mali. Peňazí navyš nebolo, a ak sme chceli mať niečo navyše, museli sme si na to sami zarobiť.

Dobrá výchova! Ne protestovali ste a neodvolávali sa na medzinárodné dohovory o právach dieťaťa?

Kto chcel mať lyže, tomu by dohovory veľmi nepomohli... Nespomínam

si však, že by nám rodičia tento prístup zdôvodňovali výchovou a mravnými princípmi. Podmieneny bol naozaj hlavne ekonomickou situáciou, v ktorej sa naša rodina nachádzala.

V sedemdesiatych rokoch prichádzali na svet tzv. „husákové deti“, silné populačné ročníky ako výsledok rozsiahlej podpory rodiny zo strany socialistického štátu. Režim preferoval ideálny model spokojných rodičov s húfom šťastných detí, žijúcich v mieri, ktorý nám zabezpečila naša strana a vláda. O tom, že by sa niekde v srdci Slovenska mohol niekto borieť s existenčnými problémami, nemohlo byť ani reči. Čím boli vaši rodičia?

Otec pracoval v Železiarni Podbrezová, dochádzal do roboty každý deň, vstával ráno o tretej, aby mohol o pol štvrtej vyraziť z Heľpy. Neskôr sa zamestnal ako vodič v lesnom závode. Mama bola vyučená predavačka a celý svoj život aj predávala. Zdedila remeslo po svojej mame, ak aj dnes prídete na Heľpu, každý vám povie, kde má obchod Františka. S bratom sme ten obchod neskôr pre mamu kúpili, aby v ňom mohla robiť až do dôchodku. Jednota ho totiž chcela zatvoriť.

Malé dedinské obchodíky mali svoje čaro, dnes už takých nájdete len zopár. Aký sortiment mala Františka v ponuke?

Predával sa tam textil. My sme v Heľpe mali len tri obchody – potraviny, priemyselný tovar a textil. Kto sa chystal na nákup k nám, povedal len, „idem k Františke“. Strávil som v obchode veľa času, hlavne pri balení. Mama predávala, ja som predaný tovar potom balil, naučila ma to. Malo to aj ďalšiu obrovskú výhodu, mama totiž pravidelne chodievala na výber tovaru do veľkoobchodov. V nich sa dali kúpiť aj nedostatkové potraviny a občas tak domov priniesla niečo úžasné. Zrejme v tej dobe som už občas balil nákup aj pre moju manželku Bibku. Aj jej rodičia u nás nakupovali.

Vedela zohnať aj tuzexový tovar? Dnešní tridsiatnici a mladší už ani nevedia, že oblečenie, potraviny alebo elektronika zo Západu, sa dali nakupovať len v špeciálnych obchodoch nazývaných Tuzex za poukážky nazývané bony. Bony bolo možné získať len výmenou za západnú menu, najčastejšie za franky, marky alebo doláre, s ktorými sa intenzívne kšeftovalo.

O niečom takom sme vtedy ani netušili, nás nadchli obyčajné šumienky!

To bolo v pre nás niečo úžasné. Nasypete prášok do pohára, zalejete vodou a máte džús... Stále hovoríme o sedemdesiatych rokoch v Československu. Vďaka mame som vtedy prvýkrát ochutnal aj Coca-Colu alebo Mirindu, chutili tak neobyčajne, že si to pamätám dodnes. Veď potom som ich nemal snáď ďalších sedem rokov. Naša stará mama mohla občas vycestovať do západného Nemecka za svojimi súrodencami, raz za dva-tri roky dostala vycestovaci doložku. To, čo nám odtiaľ doniesla, bolo pre nás ako zázrak. Vianoce sme nemali v decembri ako iní ľudia, Vianoce boli, keď stará mama priniesla darčeky z Nemecka – platne, športové tričká a trenírky Adidas. Viete si predstaviť, čo to znamenalo v roku 1977, keď takto oblečený osemmročný Ján Riapoš hral futbal v Heľpe? V detskej hierarchii také oblečenie človeka kamsi posunulo. A k tomu ešte cukríky, čokolády, žuvačky...

Tie farebné lepkavé guľôčky zabalené v priesvitnej fólii?

Presne tie. Odvtedy poznám aj značku After Eight. Tie pepermintové čokoládky nám stará mama večer vždy vydeľovala, bola to vzácna komodita, s bratom sme s nimi niekedy aj obchodovali. Preto som ich hneď nezjedol, ale odložil som si ich, a keď som dostal za úlohu niečo doma urobiť, uplatil som nimi Vlada, aby to urobil za mňa.

Vidno, že úspešným biznismenom ste boli už pred pubertou. Vianoce vám teda spravila stará mama komoditami donesenými zo západného Nemecka, čo sa vám vybaví pri slove Silvester?

Evokuje to vo mne návrat do detstva. Keďže som bol vychovávaný v duchu katolíckych tradícií, bol som krstený aj birmovaný. Pri birmovke som si mal vybrať birmovné meno a mne okamžite udrelo do očí meno Silvester. Mame nešlo do hlavy, prečo práve také zriedkavé meno, vysvetlil som jej, že na Silvestra sa ľudia zabávajú, a tak budú pritom vždy oslavovať aj moje meniny.

V dospelosti sa to zmenilo?

Dnes je to pre mňa deň ako každý iný, nevnímam ho ako dôvod na oslavu konca jedného a začiatku druhého roka, skôr ako čas na zamyslenie. Platí to aj o Vianociach, aj tie majú pre mňa dnes hlavne duchovný rozmer, sú obdobím, kedy by sme mali byť predovšetkým so svojimi blízkymi. Pri na-

rodení sme dostali obrovský dar, tým darom je čas. Našťastie, nevieme koľko presne, preto by sme s ním mali narábať čo najefektívnejšie. Opak je väčšinou pravdou – míňame ho na veci, ktoré nemajú veľkú hodnotu. Z tohto pohľadu vnímam Vianoce a Silvester ako obdobie, ktoré by sme mali stráviť s najbližšími ľuďmi. Nikdy ma to neťahalo do ulíc, či na bujaré oslavy.

Školské prázdniny ste mali vždy vyplnené prácou, alebo ste ako rodina chodievali aj na dovolenky? Vtedy sa v lete cestovalo najčastejšie na Balaton alebo k Čiernemu moru do Bulharska či Rumunska, tí šťastnejší sa dostali do Juhoslávie a kúpali sa v Jadrane.

Rodina z matkinej strany bola naozaj rozvetvená, časť jej súrodencov žila nielen v Nemecku, no aj v Maďarsku, často sme cestovali do Nagymarosu alebo Salgotarjanu. Raz sme s rodičmi boli na ROH zájazde práve v Rumunsku, cestovali sme tam autobusom asi tridsať hodín, my deti sme spali v uličke na zemi. A pri mori sme bývali v stanoch! To boli tie krásne časy odborárskych dovolení...¹

Vidím, že aj vám utkveli v pamäti, hoci ste už precestovali celý svet. Vráťme sa ešte do Helpy. Pre dnešnú generáciu detí je asi len ťažko predstaviteľné, že vikendy a prázdniny ste mali vyplnené brigádničením. Pracovali ste dobrovoľne?

Nuž, ak som si chcel zarobiť na lyže alebo korčule, iná cesta nebola.

Nestačilo doma povedať, drahí rodičia, poslúchal som a rád by som si pod stromčekom našiel lyže?

Nestačilo. A myslím, že na Horehroní to tak funguje doteraz. Tí, čo tam žijú, stále ťažko pracujú a aj svoje deti vedú k tomu, aby fyzicky pracovali. Čo je pre hodnotu poznania, ako ťažko sa v skutočnosti zarábajú peniaze, veľmi dôležité. Áno, sú ľudia, ktorí sedia za počítačom a zarábajú virtuálne, no človek by mal vedieť aj to, ako sa zarábajú manuálnou prácou. Mal by vedieť, čo všetko predchádza tomu, než vezme do rúk chlieb. Hodnota prirodzenej fyzickej práce sa však posunula niekam inam.

Vám teda ako dieťaťu nikdy neprišlo zaťažko pracovať? A navyše cez prázdniny?

Pracovať bolo normálne a prirodzené. Práveže kto nebrigádničil, bol vtedy čudný. Ak sa niekto taký vyskytol, tak sa cez prázdniny doobeda nemal ani s kým stretnúť – všetci niekde brigádničili. Ale možno to bolo aj tak, že naši rodičia museli byť v práci a hľadali alternatívu, čo s nami deťmi počas voľných dní. Preto nám zohnali brigádu.

Pamätám sa, že kto mal vtedy brigádu, ten si dokonca vylepšil spoločenský status. Nie je to zvláštne, že nikto neprotestoval?

Zvláštne je poznanie, že dnes je to úplne inak. Deťom sa snažíme skôr brániť v práci, alebo – aby som sa vyjadril presnejšie – neučíme ich pracovať. Chceme im to najlepšie, zaplňame ich voľný čas aktivitami, ktoré im sami vymýšľame. Výsledok preto asi nikoho neprekvapí - prestávajú byť manuálne zručné. Ja si pamätám, že ešte pár rokov pred revolúciou v 1989 bývali pracovné soboty, jednoducho sme vzali lopaty a išla sa upratať dedina. Alebo sme museli v škole pomáhať kuričovi – zmetať, vynášať popol, a ak doviezli sto metrákov uhlia, tak sme ho spratávali do pivnice. Hlavne ôsmaci, keď vyrobili nejaký prúser, tak za trest spratávali uhlie.

Vyzerá to tak, že pohybu ste mali naozaj dosť, či už dobrovoľne alebo ne-dobrovoľne. Vy ste si však už v útlom veku k nemu pribrali aj šport. Očakávala by som, že to bude skôr lyžovanie, keď ste boli schopný kvôli dobrým lyžiam brigádničiť celé prázdniny, rozhodli ste sa však pre futbal. Prečo?

To rozhodnutie bolo jednoduché a ponúkalo sa samo, keďže naši postavili dom asi päťdesiat metrov od futbalového ihriska. Na ňom som zrejme spravil aj svoje prvé kroky v živote. Na dnešné pomery to však bolo trochu atypické ihrisko – ak sme si na ňom chceli zahrať, museli sme najprv odohnať husi. No a moja mama si na ňom napríklad urobila vodičský preukaz. Ešte v sedemdesiatom treťom roku slúžilo aj ako priestor na skúšobné jazdy autoškoly.

Muselo mať veľmi kvalitný povrch! Hlavne po tých husiach... Bola to láska

- 1 ROH – revolučné odborové hnutie bola najmasovejšia spoločenská organizácia v Československu, členstvo v nej bolo pre zamestnancov prakticky povinné. Jej náplňou v čase socializmu však nebol „odboj“ voči zamestnávateľom, ale hlavne organizovanie spoločenských a rekreačných aktivít.

na prvý pohľad? Myslím k futbalu. Alebo ste skúšali aj iné kolektívne športy?

Ako žiak som sa nevenoval len futbalu. Na telesnej sme často hrali vybíjanú, basketbal, mám odznak brannej zdatnosti, ani neviem ktorý stupeň, behal som letný aj zimný biatlon, lyžoval som, na korčuliach som stál možno skôr, ako som sa naučil chodiť. V tom čase, samozrejme, ešte neboli vleky, takže ak sme si chceli zalyžovať, museli sme do svahu najprv vyšliapať aj s lyžami. Asi nebol šport, ktorý by som nevyskúšal.

Zatiaľ čo vaši vrstovníci skúšali prvé cigarety a breakdance na diskotékach...

Diskotéky som náhodou mal rád. Robil ich aj môj brat a pre mňa bolo vždy najväčšou odmenou, ak ma zobral, aby som mu pomáhal nosiť reproduktory a stavať celú aparatúru. „Bedne“ sa vtedy nedali kúpiť, pre Vlada ich zostavil môj kamarát elektrotechnik Janko Klimko. Vlado urobil dokonca aj prehrávky.

Prehrávky boli vlastne akési skúšky pred komisiou zo Slovkoncertu.² Táto agentúra vtedy zastrešovala koncertnú činnosť našich hudobníkov doma aj v zahraničí a dídžejev zaraďovala do niekoľkých kategórií. Museli predviesť svoje schopnosti pred komisiou, ktorá rozhodovala, či sú dostatočne kvalifikovaní púšťať hudbu na diskotéke. Aj ja som vtedy ako jedna z prvých „diskdžokejok“ na Slovensku robila prehrávky a môžem potvrdiť, že ich súčasťou bolo aj testovanie vedomostí uchádzača o medzinárodnom robotníckom hnutí. Dídžeji museli byť tiež uvedomelí! Aj u vás na Horehroní?

Samozrejme, Vlado to tiež absolvoval. Chodieval potom robiť diskotéky po celom kraji, od Banskej Bystrice až po Telgárt, hral v kulturákoch, v kinách. Mal aj obstojný osvetľovací park, aj diskogulá s bodovým reflektorom bola. Na Horehronie začiatkom osemdesiatych rokov to boli čosi! Keď ma teda ako krpca vzal na diskotéku, bol to pre mňa obrovský zážitok.

Čo vtedy najviac letelo na Vladových diskotékach?

Hltali sme Pomádu, Johna Travoltu a Oliviu Newton-John. Potom prišla vlna new age, aj k nám dorazili Depeche Mode, samozrejme sa hrávali Bo-ney M a Sun Of Jamaica od Goombay Dance Band. Pamätám si ešte aj na

Patricka Cowleyho, robil vtedy pesničky so Sylvestrom a mali album Megatrone Man. Starej mame sme ho pripísali na lístoček medzi veci, ktoré nám má doniesť pri najbližšej nožnej príležitosti zo západného Nemecka. Inak, to sme vtedy ešte nevedeli, no aj Janko Kováčik z neďalekého Čierneho Balogu mal prehrávky a tiež robil diskotéky. Potom sa postupne aj on „prepracoval“ až k futbalu a dnes je prezidentom Slovenského futbalového zväzu.

Pomohli ste bratovi s rebrákmi, pozapájali zosilňovače a roztočili zrkadlovú diskogulú. Aj ste si potom zatancovali na hity Patricka Cowleyho?

Na to som bol primladý. Skôr sme s kamarátmi dávali pozor, aby nás tam nenačapli učiteľky. Na strednej ma však tancovanie začalo celkom baviť, dokonca som sa zúčastnil na nejakých diskomaratónoch.

Neverím! Veď Heľpa je vychýrená folklórna oblasť a vás nadchnú diskotance! Tancovať na ľudovú nôtu vás nelákalo?

Mali sme v dedine hneď štyri súbory ľudového tanca, no folklóru som sa naozaj nikdy nevenoval. Na strednej škole som neskôr už aj ja robieval diskotéky.

Mali ste aj nejaké úderné dídžejské meno?

Nie. Moja kariéra netrvala dlho, v tom čase som sa už viac venoval športu.

A prezývku ste dostali?

Ani prezývku si nepamätám.

Tak ako vás kamaráti oslovovali?

Jano. Jano z Heľpy.

2 Umelecká agentúra Slovkonzert vznikla v roku 1969 (v Čechách Pragokonzert) ako jediná inštitúcia, ktorá zabezpečovala hudobné festivaly a koncerty vážnej i populárnej hudby. V roku 1997 sa stala súčasťou Národného hudobného centra a v roku 1999 sa pretransformovala na Hudobné centrum.

Nuž, pekné priamočiare, s jasným ťahom na bránku. Heľpa leží v srdci Slovenska, v oblasti, ktorá bola vždy katolícky založená. Navštevovali ste okrem futbalového ihriska, školy a diskoklubov aj kostol?

Samozrejme, kresťanská tradícia je u nás veľmi silná. Obrovský rešpekt si získal predovšetkým dekan Čanecký, ktorý tu pôsobil v päťdesiatych rokoch. Traduje sa, že keď sa likvidovali kostoly a kláštory, chceli odvieť aj tohto nášho farára, no ľudia ho bránili vlastnými telami. Tuším tam vtedy niekoho aj zastrelili. Ak sa ľudia v dedine niekoho báli, tak to bol farár. Ale nebol to strach z fyzického násillia, on nikoho nebil ani nikdy nekričal, mal prirodzený rešpekt. Bol to vzdelaný človek, ktorý nám bol vzorom aj svojím spôsobom života. Na jeho nedeľné kázne chodili všetci, dokonca aj komunisti.

V tej dobe sa to naozaj nevylučovalo. Veď aj v socialistických školách, hlavne na vidieku, sa potichu tolerovali hodiny náboženstva. Aj u vás to tak fungovalo?

Ako deti sme s ním mávali náboženstvo, samozrejme, že nie na pôde školy, ale v podvečerných hodinách na fare alebo v kostole. V škole nám vymývali mozog a on nám v kostole prehováral do duše. U nás sa pravidelne chodievalo do kostola, nevnímal som to ako povinnosť, ale ako niečo, čo jednoducho je. Aj keď som bol starší a prišiel som z diskotéky o druhej v noci, mama ma o pol siedmej prišla zobudiť na malú omšu.

Ako ste sa vysporiadali s kontrastom medzi tým, čo vám hovoria v škole, a čo počúvate v kostole? Veď to boli dva diametrálne odlišné svetonázory.

Vtedy som sa nad tým veľmi nezamýšľal. Bol som decko, jasné, že aj na omši som myslel na to, kedy sa už skončí, a my pôjdeme hrať zápas. Polovicu omše som premýšľal, ako budeme hrať, s kým a či vyhráme. V tom veku sa človek filozofickými postojmi nezaobrá. Ten vnútorný zlom prišiel až po úraze.

Vážna dopravná nehoda sa vám stala až v dospelosti, respektíve krátko po dvadsiatke. To je obdobie života, keď sa ešte stále utvárajú naše postoje k sebe, k svetu, keď sa formuje naša vlastná filozofia. Zmenil sa vtedy aj váš

postoj k viere?

Hlavne tam nastalo intenzívne spojenie hľadania odpovedí, a to aj v súvislosti s vierou. Mal som na to zrazu neuveriteľné množstvo času! Veď človek iba leží na posteli a spí, alebo pozerá do stropu. Vtedy stratíte pojem o tom, kedy je deň a kedy noc, lebo stále len ležíte a nie je to podstatné. Čas sa nedelí na deň a noc. Neplatí, že deň je to, keď robím, robím, robím, večer sa o desiatej umyjem a idem do postele a noc je to, keď zaspím. V nemocnici len ležíte. Zobudíte sa hoci o polnoci, keď je všade ticho, a znova len pozeráte do stropu. Zaspíte na tri hodiny, zas sa zobudíte a tak stále dokola.

Viem si akurát predstaviť, aké to je, keď dostanem chrípku a skolí ma na tri dni do postele. Mám pocit bezmocnosti a zdá sa mi, že to trvá nekonečne dlho. Ale keď to najhoršie prejde, pozviecham sa a začnem opatrne znova fungovať.

Po úraze, aký sa stal mne, však nevíete vstať, ani keď potrebujete na záchod, ste stále odkázaný na pomoc niekoho druhého. Vtedy čas plynie strašne pomaly. Jeden deň trval snád desať rokov. Zmenilo sa to, keď sa začali procedúry, keď nás už učili posadiť sa do vozíka. Začalo to byť zaujímavejšie, lebo sme mali nejakú náplň práce, ktorá „zabíja čas“. Mali sme zrazu nejaký cieľ. Napríklad si vtedy poviete: „Dnes sa chcem dostať z postele na vozík.“ Aby ste v ňom však vôbec dokázali sedieť, učíte sa to mesiac. Lebo po dlhých týždňoch ležania stačí, ak vám z postele zložia len jednu nohu a vy odpadnete. Potom príde druhý pokus, tretí, siedmy, desiaty...

A stále sa to nelepší?

Trvalo to nekonečne dlho. Tej procedúre sa hovorí vertikalizácia, krvný obeh si musí znova zvykať na to, že telo sa začína vzpriamovať. Rýchlo sa však pritom unavíte a rýchlo aj zaspíte. A znova sa zobudíte o druhej v noci a premýšľate.

Vtedy sa vám asi v hlave zrodia rôzne myšlienky...

Víril v nej úplne všetko! Od totálnej apatie až po to, že som chcel vyliezť na Mount Everest a zakričať, že budem bojovať o každú jednu sekundu svojho života. Je to sínusoida – lieta od polohy, že už nechcete žiť, až po